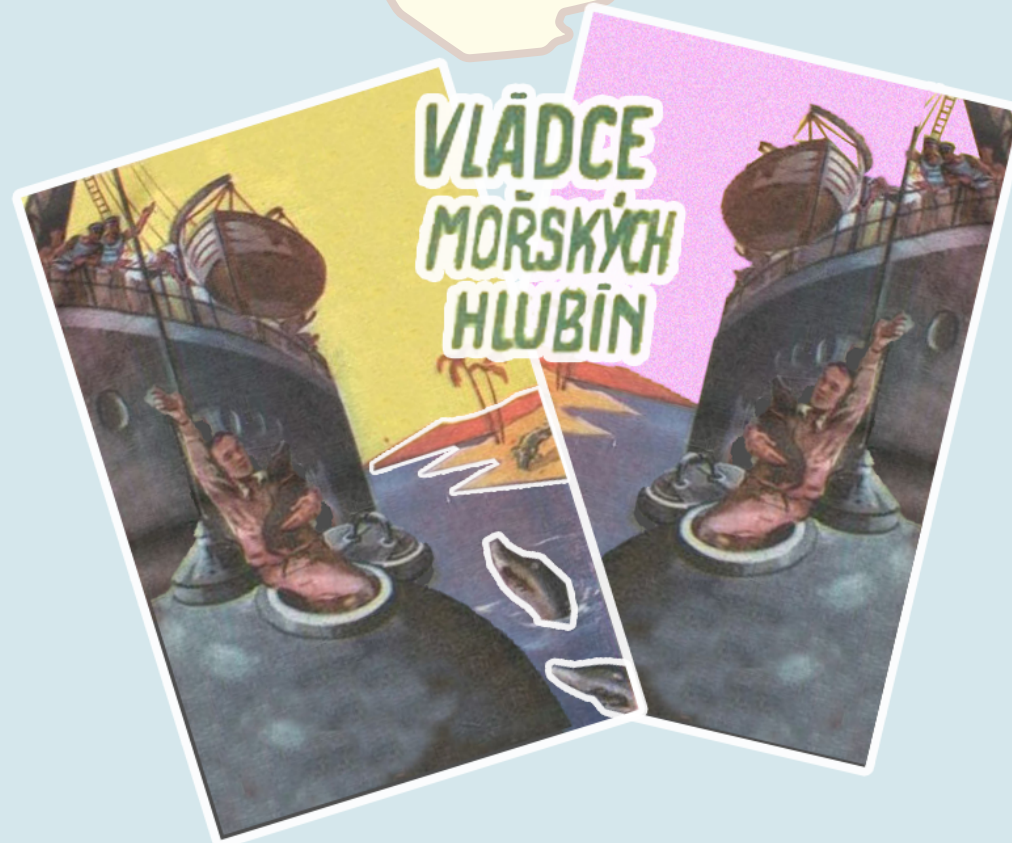

Vládce mořských hlubin

Propaganda v literatuře pro mládež

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

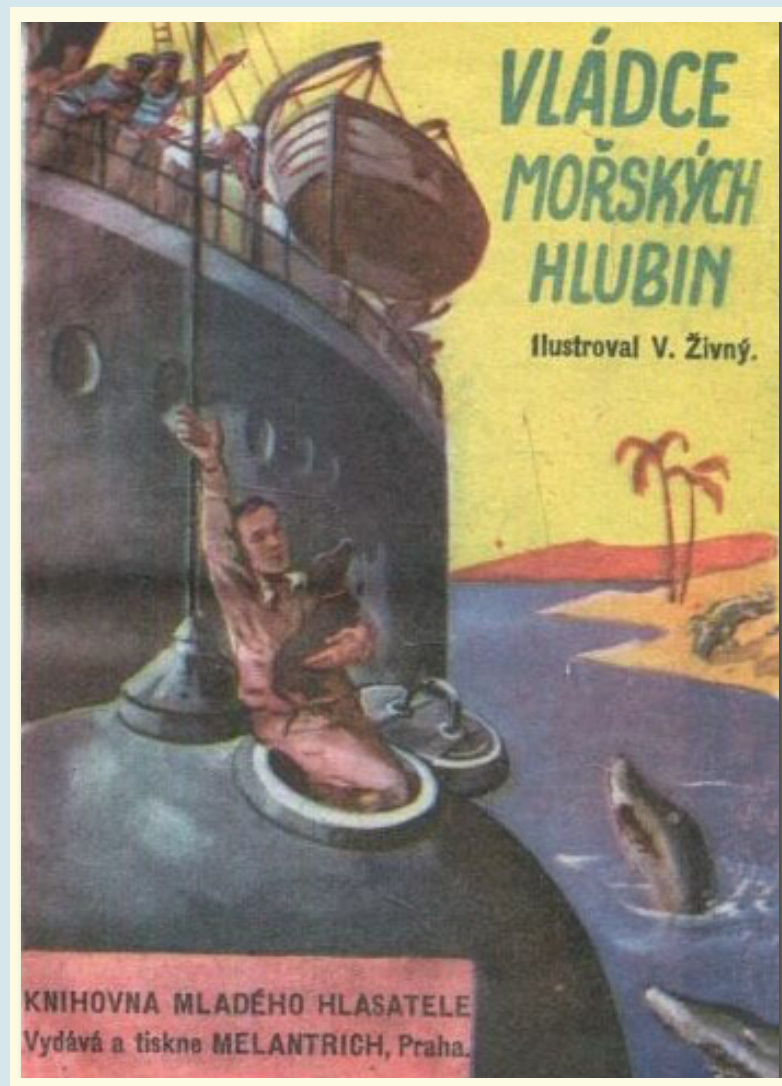
MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

multikulturní
centrum
praha

Podívejte se na obálku knihy a zamyslete se, o čem by kniha mohla být?

Vládce mořských hlubin

**Váš vyučující vás rozdělí na skupiny A a B.
Ve skupině si přečtete příslušnou ukázkou a odpovězte na
otázky v pracovním listu.**

SKUPINA A

PRACOVNÍ LIST A

SKUPINA B

PRACOVNÍ LIST B

Pracovní list A

Vládce mořských hlubin

UKÁZKA A

	Skupina A
1. Popište, o čem je ukázka.	
2. O jaký literární žánr se jedná?	
3. Jak se jmenuje postava, která vlastní postup výroby slitiny?	
4. Jaké vyslanectví (velvyslanectví) doručilo Pavlův návrh na výrobu stroje, který by prozkoumával hlubiny světových moří?	
5. Z jaké země přišel Pavlovi dopis, který mu oznamoval, že přijímají jeho návrhy na výrobu stroje?	
6. Jaké mělo být Pavlovo místo výkonu práce?	
7. Jak se jmenovala záporná postava, která byla předhozena žralokům?	
8. Jak to dopadne? Promluví záporná postava?	

Pracovní list B

Vládce mořských hlubin

UKÁZKA B

	Skupina B
1. Popište, o čem je ukázka.	
2. O jaký literární žánr se jedná?	
3. Jak se jmenuje postava, která vlastní postup výroby slitiny?	
4. Jaké vyslanectví (velvyslanectví) doručilo Pavlův návrh na výrobu stroje, který by prozkoumával hlubiny světových moří?	
5. Z jaké země přišel Pavlovi dopis, který mu oznamoval, že přijímají jeho návrhy na výrobu stroje?	
6. Jaké mělo být Pavlovo místo výkonu práce?	
7. Jak se jmenovala záporná postava, která byla předhozena žralokům?	
8. Jak to dopadne? Promluví záporná postava?	

Čerstvý inženýr Pavel Holan zdědí po svém zesnulém otci fenomenální vynález – postup výroby slitiny, schopné odolávat mimořádným tlakům. Ze slitiny je možno vyrobit přístroj, s jehož pomocí se dá uskutečnit dávný otcův sen – prozkoumat světová moře až do těch největších hloubek. Využití vynálezu ovšem otec podmiňuje tím, že bude sloužit skutečně pouze vědě, nikoli vojenským účelům. Slitina takovýchto kvalit samozřejmě neunikne pozornosti tajných služeb evropských států. Ing. Holan marně shání prostředky k realizaci otcova snu. Až jednou potká svého přítele, působícího nyní v diplomatických službách, a ten zařídí vše potřebné.

„Kdo to zde byl, Pavle?“

Vzhlédl. Nad ním se skláněla matka.

„Dostal jsi dopis?“

„Ano, maminko.“

„Odkud je to? To nejsou naše známky.“

„Ne. Z Francie.“

„Od koho?“

„Počkej, mami, přečtu si...“

Třesa se rozčilením, rozřízl obálku a vyňal arch obchodního formátu.

Dopis byl psán francouzsky. Zněl:

Pane, po prozkoumání Vašeho přípisu, doručeného nám vyslanectvím republiky československé, máme čest sdělit Vám, že jsme ochotni přijmouti Váš návrh.

Po dohodě s ministerstvem obchodu a schválení ministerstva vnitra prohlašuje podepsaný ministr námořnictví tyto závazky:

- 1. Zaříditi vše, čeho je třeba k uskutečnění Vašeho vynálezu. Veškeré náklady nese vláda francouzské republiky.*
- 2. Přijmouti Vás jako vedoucí sílu výroby a celé akce za spolupůsobení a podpory našich vědeckých a výkonných orgánů.*
- 3. Jako záruku definitivního poměru obdržíte od našeho vyslance v Praze šek na 1,000.000,- franků, jakmile u něho podepíšete příslušný opis smlouvy. Šek Vám bude hotově vyplacen ve Francouzsko-české bance v Praze. Příslušné dispozice odesíláme současně svému vyslanci.*
- 4. Váš pevný plat bude 250.000,- franků ročně. Kromě toho obdržíte polovici hodnoty z kořisti, která bude vylovena z mořských hlubin.*
- 5. Vaším stanovištěm bude Marseille.*

Naproti tomu

a) zavazujete se odstoupiti patent výhradně vládě Francie, které svěříte všechna tajemství výroby až na průhlednou látku, jejíž složení bude Vaším tajemstvím, aby takto bylo Vám zaručeno Vaše postavení a nerozlučitelnost poměru.

b) Platnost smlouvy potvrdíte na dobu 20 let.

Vyhovují-li Vám tyto podmínky, navštivte ihned našeho vyslance v Praze, který je zplnomocněn s Vámi uzavřít definitivní smlouvu.

Přijměte, pane, projev naší úcty.

...

Po nějaké době je přístroj vyroben a koná se první pokus. Při něm však Pavel málem zahyne. V následující ukázce se dovidáme, v čem spočívala příčina hrozící tragédie.

„Dále se přiznává v dopise, že se mu podařilo oklamat Pavla falešným pasem.“

„Není tedy českým příslušníkem?“ tázal se Léon.

„Je záhadou jeho státní příslušnost,“ pokračoval Sullivan. „Jeví v dopise radost, že byl přijat na loď. Tu podvedl také mne. Měl jsem stále k němu nedůvěru. Báł jsem se, že v továrně něco provede, a proto jsem svolil, aby se zúčastnil cesty. Chtěl jsem ho mít na očích. Snad jsem zabránil jeho zločinnému plánu v továrně. Depeše, kterou jste zadrželi, tomu nasvědčuje, ale on má v Marseille, jak se zdá, kumpány, kteří mu pomáhají. A zato jsem, naopak, ač nepřímo, přispěl k jeho strašlivému zločinu, který spáchal na ubohém Pavlovi! Och, bídáku! Ale...“

Sullivan byl tímto hrozným sebeobviněním tak zdrcen, že chvíli nebyl schopen slova.

„Tento netvor,“ nastavil po chvíli, „píše dále, že svůj plán nemohl provést už ve Středozemním moři, poněvadž by se byla naše výprava předčasně vrátila, a tím by bylo znemožněno provedení akce v továrně. Co zamýšlel, je zatím záhadou. Katastrofu s Pavlem líčí takto: zavedl do vysokého napětí krátké spojení, které roztavilo kloub lana, a tím se gondola odtrhla. Končí dopis škodolibým líčením marného hledání oběti a úplatkem amerického telegrafisty. Poslední odstavec praví, že dnes bude věc s továrnou provedena podle jeho rozkazu, který se mu podařilo z naší lodi telegrafovat před čtyřmi dny. O tomhle ani nevíme.“

...

„Spust'te lotra v koši asi metr nad hladinu. Jsem jist, že promluví,“ řekl Američan klidně Léonovi.

„Ale, to je hrozné!“ děsil se profesor.

„Musí mluvit!“ vykřikl Harding.

„Avšak to je mučení!“ namítal profesor.

„Za úklady, za vraždy, které spáchal a ještě chystal, neznám citu! Po kouscích ho nechám trhat!“ řekl Harding tvrdě.

Tato slova Simler slyšel a jeho tvář zesinala. Avšak Simler tím pevněji stiskl zuby.

„Hleďte,“ ukázal kapitán na vodu, „chcete mluvit?“

„Ne!“

„Ne? Tak půjdete dolů!“

„Zodpovíte si mé mučení! Nemáte práva –“

„Haló!“ zavolal Harding. „Drátěnou klec na druhý jeřáb!“ a obrátiv se k Simlerovi: „Ukážu ti, chlape, své právo! Přísahám, že tě nechám po kouscích trhat, dokud se nevyzpovídáš!“

„Bestie!“ zařval Simler vztekle.

„Vrah nás nemůže urazit,“ řekl Léon suše a povel:

„Dolů s ním!“

Zkrátka visel Simler spoután v řídké drátěné kleci metr nad hladinou, která se pod ním divoce rozvířila. Žraloci se vymršťovali na vnaidlo, jejich příšerné čelisti se sklápaly s třeskem...

Simler ležel s vyvrácenou hlavou, s obličejem zsinálým, jako ve mdlobách. Jednomu netvoru se podařilo zachytit Simlerův cíp kabátu, z něhož zbyl v okamžiku na těle jen cár.

„Ne ... nemohu se dívat!“ koktal profesor a seběhl do kabiny.

Druhá obluda byla šťastnější: zachytila Simlerovo chodidlo, které vyklouzlo z klece. Skřek bolesti a hrůzy rozryl vzduch...

„Chcete mluvit?“ tázal se Léon.

„Chci! Povím všechno.“

Léon pokynul a po chvíli ležel Simler na palubě. Sňali mu pouta a lékař mu pevně obvázal pahýl nohy, jenž silně krvácel.

„Nuže! Vaše pravé jméno!“

„Kaulfersch.“

„Příslušný?“

„Do Štětína.“

„Pro koho pracujete?“

Dříve než mohli zabránit, vsunul Simler něco do úst a polkl. V následujícím okamžiku se křečovitě zkroutil, zachroptěl, na zmodralé rty mu vystoupila krvavá pěna a – ztichl. – „Mrtev,“ hlásil lékař. „Asi sublimát,“ dodal.

Simler vzal tedy své tajemství s sebou.

Čerstvý inženýr Pavel Holan zdědí po svém zesnulém otci fenomenální vynález – postup výroby slitiny, schopné odolávat mimořádným tlakům. Ze slitiny je možno vyrobit přístroj, s jehož pomocí se dá uskutečnit dávný otcův sen – prozkoumat světová moře až do těch největších hloubek. Využití vynálezu ovšem otec podmiňuje tím, že bude sloužit skutečně pouze vědě, nikoli vojenským účelům. Slitina takovýchto kvalit samozřejmě neunikne pozornosti tajných služeb evropských států. Ing. Holan marně shání prostředky k realizaci otcova snu. Až jednou potká svého přítele, působícího nyní v diplomatických službách, a ten zařídí vše potřebné.

„Kdo to zde byl, Pavle?“

Vzhlédl. Nad ním se skláněla matka.

„Dostal jsi dopis?“

„Ano, maminko.“

„Odkud je to? To nejsou naše známky.“

„Ne, maminko. Z Berlína.“

„Od koho?“

„Počkej, mami, přečtu si ...“

Třesa se rozčilením, rozřízl obálku a vyňal arch tuhého papíru.

„Pane,“ začínal německý dopis.

Po prozkoumání Vaší obširné předlohy a dokladů, jež nám byly doručeny vyslanectvím Protektorátu Čechy a Morava, máme čest sdělit Vám, že bylo rozhodnuto přijmouti Vaš návrh. Po dohodě s ministerstvem obchodu a schválení ministerstvem vnitra prohlašuje podepsané ministerstvo námořnictví tyto závazky:

- 1. Německá vláda zařídí vše potřebné k provedení a využití Vašeho vynálezu, berouc na sebe veškeré náklady s věcí spojené.*
- 2. Říšská vláda přijímá Vás za vedoucí sílu výroby a celé akce, za podpory a spolupůsobení vědeckých a výkonných orgánů.*
- 3. Vaš vynález bude použit výhradně k vědeckému průzkumu mořských hlubin a k vytěžení jejich pokladů k účelům archeologickým, geologickým a fyzikálním. Vojenské účely jsou vyloučeny.*
- 4. Jako záruku Vašeho definitivního poměru obdržíte od říšského splnomocněnce v Praze šek na 100.000,- slovy sto tisíc marek, jakmile u něho podepíšete opis smlouvy, který mu zasíláme současně přímo s příslušnými příkazy. Hotovost Vám bude vyplacena v Národní bance v Praze.*
- 5. Kromě toho obdržíte pevný plat 125.000,- marek ročně a jako odměnu polovinu hodnoty z kořisti, kterou vylovíte z mořských hlubin, podle odhadu příslušných vědeckých autorit.*
- 6. Vaším stanovištěm bude Neapol, kde Vám stojí k okamžitému použití účelná továrna s kompletním zařízením strojním a také se vhodným bytem pro Vás a Vaše pomocníky.*
- 7. K výzkumným cestám bude Vám přidělen vojenský křižník NEPTUN s patřičnou posádkou. Zvolena byla Neapol, poněvadž říšská vláda zakoupila v tomto městě přáteleného italského státu před krátkou dobou továrnu, která se bude moci snadno upravit k potřebnému účelu, a také proto, jelikož bude třeba, aby se prozkoumaly hlubiny Středozemského moře, o jehož tajemství živočišná i historická má Říše pochopitelný zájem. Konečně je Středozemské moře výhodnější pro plavbu na Dálný východ, kde bude nutno prozkoumat největší hlubiny v Tichém oceánu.*

Naproti tomu se zavazujete:

a) Odstoupiti patent vynálezu výhradně vládě Říše, které svěříte všechna tajemství výroby až na průhlednou látku, jejíž složení bude Vaším tajemstvím, aby Vám takto bylo zaručeno Vaše postavení a nerozlučitelnost poměru.

b) Sám osobně se podrobíte každému výzkumu v hlubinách na své vlastní nebezpečí, ježto ručíte plně a bezvýhradně za odolnost svého vynálezu proti vodnímu tlaku a každému jinému nebezpečí. Je proto Vaší povinností, abyste správnost výroby pečlivě kontroloval, vzdor tomu, že výroba bude řízena věhlasným a naprosto spolehlivým orgánem.

c) Platnost smlouvy potvrdíte na dobu 20 let, která může být po oboustranné dohodě obnovena.

Vyhovují-li Vám tyto podmínky, navštivte ihned našeho splnomocněnce v Praze, který je oprávněn s Vámi uzavřít definitivní smlouvu.

Přijměte, pane, projev naší úcty.

....

Po nějaké době je přístroj vyroben a koná se první pokus. Při něm však Pavel málem zahyne. V následující ukázce se dovídáme, v čem spočívala příčina hrozící tragédie.

„Dále přiznává v dopise, že se mu podařilo oklamat Pavla padělanými listinami.“

„Je záhadou jeho státní příslušnost,“ pokračoval Fürst. „V dopise projevuje radost, že byl přijat na loď. Zde nesu vinu já. Nedůvěřoval jsem mu a bál jsem se, že něco provede v továrně. Proto jsem svolil, abych ho měl na očích. A zato jsem, ač nepřímou, přispěl k smrti ubohého Pavla.“

„Ach, bídáku!“

„Neobviňuj se nespravedlivě, příteli,“ klidnil ho Kurt. „Nemáme ještě jistotu, že Pavel zahynul. A kdož ví, co by se bylo zatím stalo v Neapoli. Podle depeše, kterou jsme zadrželi, ano, lotře, zde je tvá depeše,“ mával Kurt papírem před zsinálým obličejem Smithovým, „má v Neapoli kumpány, které lehkou vypátráme. Stauding v hotelu Britania bude mluvit! Ostatně, zařídíme věc ještě jinak.“

„Tento netvor,“ pokračoval Fürst, „píše dále, že nemohl svůj plán provést už ve Středozemním moři, poněvadž by se byla naše loď předčasně vrátila, a tím by bylo znemožněno provedení plánu s továrnou. Co zamýšlel, není známo.“

Katastrofu s Pavlem líčí takto: zavedl do vysokého napětí krátké spojení, které roztavilo lana, a tím se gondola odtrhla.

Zmiňuje se také v dopise o svém radiotelegramu, který z Neptunu odeslal před pěti dny. O tom ani nevíme.“

...
„Spusťte ho v koši asi metr nad hladinu. Jsem jist, že promluví,“ řekl klidně Šikimara.

„Ale to je hrozné,“ děsil se profesor.

„Musí mluvit!“ vykřikl Kurt. „Za úklady a vraždy, které spáchal a chystal, neznám citu! Po kouscích ho nechám trhat!“

Smithova tvář zbledla jako vápno.

„Hleďte,“ ukázal Šikimara na příšerné hlavy žraloků, „chcete mluvit?“ „Ne!“

„Tak půjdete dolů.“

„Zodpovíte si mé mučení! Nemáte práva –“

„Ukážu ti, chlape, své velitelské právo na lodi! Přisahám, že tě nechám žrát po kusech, dokud se nevyzpovídáš! Tedy naposled: chceš vypovídat?“

„Nechci!“

„Drátěnou klec na druhý jeřáb! A – dolů s ním!“

Zkrátka visel Smith spoután v řídké drátěné kleci metr nad hladinou, která se pod ním divoce rozvířila žraloky, kteří se vymršťovali na vnadidlo...

Pojednou se jednomu netvoru podařilo zachytit Smithův cíp kabátu, z něhož v okamžiku zbyl na těle jen cár. Druhá obluda byla šťastnější: Zachytila chodidlo, jež vyklouzlo z klece.

Skřek hrůzy a bolesti se rozlehl.

„Chcete odpovídat?“

Avšak Smith mlčel.

„Omdlel! Zvedněte ho! Snad promluví už,“ pokynul Šikimara.

Z pahýlu nohy crčela krev. Lékař pevně utáhl obvaz. Smith byl v bezvědomí. A když se z něho konečně probral, bylo to jen poslední napnutí sil. Několik okamžiků poté skonal.

„Srdeční mrtvice,“ usoudil lékař.

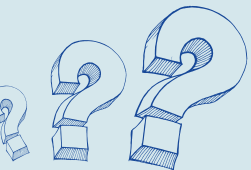
Smith vzal své tajemství s sebou do hrobu, který našel v moři, kam jeho tělo hodili...

Společně zkontrolujte své odpovědi na otázku:

Vládce mořských hlubin

1. Popište, o čem je ukázka.
2. O jaký literární žánr se jedná?
3. Jak se jmenuje postava, která vlastní postup výroby slitiny?
4. Jaké vyslanectví (velvyslanectví) doručilo Pavlův návrh na výrobu stroje, který by prozkoumával hlubiny světových moří?
5. Z jaké země přišel Pavlovi dopis, který mu oznamoval, že přijímají jeho návrhy na výrobu stroje?
6. Jaké mělo být Pavlovo místo výkonu práce?
7. Jak se jmenovala záporná postava, která byla předhozena žralokům?
8. Jak to dopadne? Promluví záporná postava?

Zamyslete se:

Vládce mořských hlubin

1. Proč se jednotlivé části díla od sebe liší?
2. Proč v ukázce A přijde Pavlovi dopis z Francie a proč v ukázce B z Berlína?
3. Proč v ukázkách Pavlovo místo výkonu práce je v Marseille nebo Neapoli?
4. Lze ze jmen záporné postavy určit její státní příslušnost? Napadne vás důvod, proč se státní příslušnost záporné postavy v ukázkách změnila?
5. V ukázkách se rozdílně líčí smrt záporné postavy, napadne vás, proč tomu tak bylo?
6. Ve kterém roce/historickém období mohly jednotlivé verze knihy vyjít?
7. Kromě knih, mohlo docházet k přepisování nebo upravování i v jiných oblastech každodenního života?

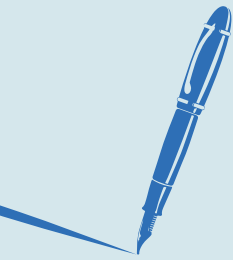
Konec hodiny

Test

Líbila se ti hodina?

Test

Vládce mořských hlubin

1. Která z definic popisuje znaky vědeckofantastického románu?

- A)** Děj se odehrává často ve vesmíru, budoucnosti nebo alternativní minulosti.
- B)** Děj se odehrává v minulosti, kterou autor sám nezažil, a věnuje se významným historickým událostem.
- C)** Děj se odehrává na vesnici a věnuje se návratu k zemědělství a k lidským tradicím.

2. Jak se nazývá zasahování do uměleckých děl mocí?

- A)** Cenzura.
- B)** Drazura.
- C)** Kultura.

Zdroje

Vládce mořských hlubin

1. Obálka k prvnímu vydání knihy: J. M. Troska. Vládce mořských hlubin. Melantrich, 1937. Ilustrace Vincenc Živný.
2. Texty ukázek přepsány z: Nezkusil, Vladimír. Výpravy do světa literatury. Literární výchova pro 8. ročník základních škol, Fortuna Libri, 1993, s. 192–199.